

**ADVENT 2017:
'Maak ons instrument van uw vrede'**

**Vier gebedsvieringen in het kader van het thema
'geweldloosheid en rechtvaardige vrede'**

*Heer, maak mij tot instrument van uw vrede:
laat mij liefde brengen waar haat is,
eenheid waar mensen verdeeld zijn,
vergiffenis aan mensen die zwak zijn,
laat mij hoop geven aan wie niet meer hoopt,
geloof aan wie twijfelt;
laat mij licht brengen waar het duister is
en vreugde waar mensen bedroefd zijn.*

Wie kent dit beroemde vredesgebed niet? Uit de woorden, die worden toegeschreven aan Franciscus van Assisië (1182 – 1226), spreekt een intens verlangen om te mogen werken aan verzoening, heil en vreugde voor allen die lijden. In onze wereld, waarin het geweld zich opdringt in vele vormen van onrecht en uitbuiting van mens en natuur, doet dit gebed een appel op ons om te werken aan vrede en gerechtigheid in de wereld om ons heen.

Binnen de katholieke Kerk is momenteel wereldwijd veel aandacht voor geweldloosheid en rechtvaardige vrede. Dat komt mede door de Vredesboodschap 2017 van paus Franciscus, met als titel 'Geweldloosheid, een stijl van vredespolitiek'. De paus spreekt daarin de hoop uit dat liefde en geweldloosheid onze omgang met elkaar zullen doordringen; niet alleen als individuen, maar ook binnen de samenleving en op het internationale vlak.

Voor de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) was dit aanleiding om in 2017 dieper na te denken over en te bidden voor geweldloosheid en vrede. Deze gebedsdiensten voor de Advent 2017 staan daarom in het teken van deze thema's. Wij, de leden van de KNR-werkgroep die ze hebben samengesteld, hopen dat ze een steun zijn voor geloofsgemeenschappen (in de breedste zin van het woord) bij de reflectie op geweldloosheid en vrede en gedurende de Advent zullen leiden tot een gezamenlijk bidden voor vrede.

Religieuze gemeenschappen of kerken kunnen de vieringen zo gebruiken als in deze bundel opgenomen. Maar u kunt de vieringen natuurlijk ook naar eigen inzichten aanpassen of alleen die elementen gebruiken die passen in uw eigen gebedstraditie.

Advent is een tijd van vertrouwensvol wachten, van voorbereiding op de komst van God-met-ons. We hopen dat wij als christenen, vertrouwend op Gods eindeloze goedheid, creatief en moedig de weg van geweldloosheid en vrede durven te gaan. God is het die ons zegent, behoedt en vrede schenkt, opdat ook wij elkaar tot zegen zijn.

Angela Holleboom o.s.c.
Scholastica Hetzler o.c.s.o.
Bep de Vreede o.carm.
Gerard Moorman

*De illustraties in deze bundel zijn afkomstig uit de KNR -publicatie
'Mijn vrede geef Ik je', Simone Weijs | Vormweijs (Nijmegen)*

1^e ZONDAG VAN DE ADVENT

*Roep al uw kracht wakker,
trek uit voor onze redding*
(Psalm 80, 3b)

Openingslied: *zie suggesties achterin*

Gebed bij het aansteken van de eerste kaars

God, U die ons redt:
in deze donkere dagen,
bereiden wij ons voor
op de komst van Jezus, uw Zoon.
Zijn licht staat ons bij,
Hij is Emmanuël: God-met-ons.
Moge de bereidheid in ons groeien om Hem te ontvangen,
want Hij maakt ons leven nieuw,
Hij leidt ons op de weg die ten leven leidt.
Amen.

Korte overweging

Advent vieren is iets ongehoords. Wij laten zien dat wij het heil niet van onszelf verwachten; wij stellen onze hoop op God. Góð zal komen en zijn vrede en gerechtigheid komen met Hem mee. In onze zelfredzame wereld, met grote nadruk op autonomie en verantwoordelijkheid, is dat een tegendraads geluid.

Zijn wij daarom *losers* als wij Advent vieren, zwakkelingen die een ander nodig hebben om voor ons op te komen en vrede en recht tot stand te brengen? Of betekent het dat wij de werkelijkheid tot op de bodem peilen en doorzien dat wij niet alles zelf in de hand hebben, en dat alles wat wij doen slechts stukwerk is?

De mensheid is verwickeld in een wereldwijde, bijna kosmische strijd tussen goede en kwade krachten. En ieder van ons moet telkens opnieuw partij kiezen, nooit is er rust. Hoe gaan wij om met moeder aarde? Buiten wij haar uit voor eigen gewin of behoeden wij haar voor onszelf en voor onze kinderen? Hoe verhouden wij ons tot vreemdelingen, sluiten wij hen uit of staan wij open voor hen? Wat precies bepaalt onze politieke keuzes, onze houding op de werkvloer en onze inzet in gezin of gemeenschap: ons eigen kleine belang of het gemeenschappelijke belang?

De overwinning van het goede, het zegevieren van het recht en het heersen van vrede zijn nooit vanzelfsprekend en voorgoed, ook niet in onszelf. Steeds opnieuw moeten we ons omkeren naar het goede, ons verlangen daarnaar aanspreken en onze krachten daarvoor mobiliseren.

Gelukkige mensen zijn wij als wij geloven in God en tot Hem kunnen bidden: *'Roep al uw kracht wakker, trek uit voor onze redding.'* Advent is de tijd om vrede te vinden in onze beperktheid en ons stukwerk. Want wij mogen hopen op God en zijn vrede en recht verwachten. Wees dus waakzaam: Hij zal zichzelf op ongehoorde wijze aan ons openbaren.

Stilte

Uit psalm 80

*Ant. : Roep al uw kracht wakker,
trek uit voor onze redding.*

Aanhoor ons, U die Israël weidt,
U die troont op de kerubs,
verschijn in uw schitterend licht.
Roep al uw kracht wakker,
trek uit voor onze redding.

God van de machten, ach, kom terug,
zie toch neer vanuit uw hemel,
zorg voor deze wijnstok,
de stek van uw rechterhand.

Leg uw hand op uw uitverkorene,
de mensenzoon wie U uw kracht hebt verleend.
Dan zullen wij U nooit meer verlaten:
U laat ons leven, wij vereren uw naam.

*Ant. : Roep al uw kracht wakker,
trek uit voor onze redding.*

Bidden met gebaren

De gebaren kunnen van tevoren worden inge oefend door een of meerdere mensen. Tijdens de gebedsviering doen zij de gebaren voor, de rest van de gemeenschap volgt staand (of zittend) de bewegingen.

- Ga staan, met de armen langs het lichaam en de voeten iets uit elkaar op dezelfde lijn.
- Streck de armen en de ogen smekend omhoog naar God: kom!
- Stap met de rechtervoet iets vooruit, laat het lichaam meekomen en strek de armen en handen in een heftig gebaar opzij als teken dat wij in de strijd zijn.
- Haal beide handen rustig open kruiselings op de borst en trek tegelijk je rechtervoet rustig weer terug naar de oude positie, maak een lichte buiging met het hoofd als teken van eerbied, vol verwachting dat God ons zal helpen om ons om te keren.

Vredestichters van nu: zuster Veronika Theresia Racková

Na de onafhankelijkheid van Zuid-Soedan op 9 juli 2011 hebben ordes en congregaties uit alle delen van de wereld mensen gestuurd om te helpen het land op te bouwen. Een van die missionarissen was de Slovaakse missiezuster Veronika Theresia Racková. Ze vestigde zich met medezusters in de stad Yei, waar zij samen met lokale medewerkers een kliniek begonnen.

Toen er in 2013 in Zuid-Soedan een burgeroorlog uitbrak, besloten de zusters ondanks alle risico's te blijven. Op de vraag waarom, antwoordde zuster Veronica: "Ja, waarom? Omdat Jezus niet opgaf wanneer het moeilijk werd. Hij gehoorzaamde de wil van de Vader. Hij verkeerde steeds onder de mensen en wees hen niet af. Hij was zelfs bereid te sterven, omdat Hij de mensen beminde – zonder voorbehoud. Hem wil ik navolgen in de kracht van de Heilige Geest. Ik kan de mensen in Zuid-Soedan niet verlaten, omdat ik van hen houd."

Op 15 mei 2016, de zondag van Pinksteren, bracht zuster Veronika een hoogzwangere vrouw met een ambulance naar een nabij gelegen ziekenhuis. Toen ze midden in de nacht terugreed, werd ze door soldaten van het regeringsleger beschoten en meerdere keren geraakt. Ondanks noodoperaties stierf ze vier dagen later aan haar verwondingen. Ze was 58 jaar oud.

Nog steeds is onduidelijk waarom de soldaten de ambulance beschoten. Zuster Veronika is een van de vele slachtoffers van het onzinnige geweld dat Zuid-Soedan, en zoveel andere plekken ter wereld, teistert. De missiezusters bleven, ook toen andere hulporganisaties vertrokken. Zuster Veronika heeft zich met moed en volharding toegewijd aan mensen die moeten zien te overleven in een verscheurd land. De boodschap van haar dood is duidelijk: stop het onzinnige geweld, dat dagelijks gebeurt aan mensen in Zuid-Soedan en andere plekken ter wereld.

Stilte

Voorbeden

'Waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn',
zegt de Heer, 'ben Ik in hun midden'.
Laten we daarom vol vertrouwen bidden:

Trek uit voor onze redding,
kom om ons kwetsbare mensen bij te staan.
Dat de Geest ons aanvuurt
om onze weg te gaan in geloof en hoop,
in een onstuitbaar verlangen
naar uw altijd nieuw en onverwacht komen, hier en nu.
Dat deze waakzaamheid van hart zich kenbaar maakt
in een manier van leven die God alle ruimte laat.
Om groei van innerlijke vrede,
die ons helpt om geweldloos met Christus te bouwen
aan een wereldwijde gemeenschap van liefde en verbondenheid
over grenzen heen.

Kom, Redder God, om mannen en vrouwen bij te staan,
die door hun niet aflatende solidariteit
met onderdrukte en vervolgte medemensen,
hun leven op geweldloze wijze geven voor vrede en gerechtigheid.
Dat zij zich gedragen weten door ons gebed.
En dat zij - op hun beurt- voor ons een teken
van krachtvolle bemoediging zijn,
om alle bewoners van 'Ons Gemeenschappelijk Huis'
met eerbied tegemoet te treden.

Kom ons tegemoet om ons bij te staan
bij het vinden van manieren
om een geweldloze houding te stimuleren
in ons dagelijks doen en laten.
Dat er zo een cultuur mag groeien,
die oog heeft voor schoonheid,
goedheid en overvloed van leven;
oog ook voor vluchtelingen, vreemdelingen, asielzoekers;
voor samen delen van vreugden en noden,
van zinvragen en gemis, nood en lijden.
Als weg naar vrede en gerechtigheid,
geopenbaard in Jezus, onze Heer.

Onze Vader

Slotgebed

Barmhartige God,
U die ons kent bij onze naam,
U voor wie niets in ons verborgen is,
hoor wat wij U ten diepste vragen.
Verhoor ons bidden en schenk ons uw vrede.
Dit vragen wij U door Christus onze Heer.
Amen.

Zegenbede: naar Numeri (*zie laatste pagina*)

Slotlied: *zie suggesties achterin*

2^e ZONDAG VAN DE ADVENT

*Liefde en trouw ontmoeten elkaar,
rechtvaardigheid en vrede kussen elkaar.
Trouw ontkiemt uit de aarde,
rechtvaardigheid kijkt neer uit de hemel.*
(Psalm 85,11-12)

Openingslied: *zie suggesties achterin*

Gebed bij het aansteken van de tweede kaars

God, wij zien uit naar de tijd
dat onze wereld wordt geregeerd
in vrede en rechtvaardigheid.
Wij weten ons bemoedigd door uw liefde en trouw.
Wij durven een nieuwe toekomst te dromen en doen,
omdat Uw Zoon in onze wereld is gekomen.
Amen.

Korte overweging

Bidden in de Advent is jezelf openstellen voor God als de Komende. Je verwacht toekomst van Hem, een doorgang, nieuwe zin en verbondenheid. God laat ons niet aan ons lot over, maar zal zelf in onze werkelijkheid komen met de kiemkracht van zijn vrede en recht. Hij keert zich niet van ons af, maar zal zich over ons ontfermen.

Dat doet Hij niet door ons uit te schakelen en ons alles uit handen te nemen. Hij neemt niets van ons over, integendeel: Hij geeft ons alles in handen en schakelt ons in. Dat is het geheim van zijn menswording: hemel en aarde raken elkaar, trouw ontkiemt uit de aarde en rechtvaardigheid kijkt neer uit de hemel gerechtigheid. Gerechtigheid en vrede kussen elkaar.

Advent vieren is jezelf aanbieden. Je weerstand tegenover het nog onbekende overkomen en de barrière slechten die je ervaart tegenover God en tegenover de vreemde ander. Als wij Advent vieren, verwachten wij het heil uit de hemel en laten ons tegelijk inschakelen in de verwerkelijking ervan. Als wij ons biddend openstellen voor God, zeggen wij eigenlijk tegen Hem: *Hier ben ik, neem mij. Zend mij voor U uit.* (vgl. Jesaja 6,8)

Stilte

Uit psalm 85

*Ant.: Liefde en trouw ontmoeten elkaar,
rechtvaardigheid en vrede kussen elkaar.*

Ik wil aanhoren wat God, de Heer tegen ons zegt,
hoe de Heer spreekt over vrede.
Zijn redding is nabij voor degenen die Hem vrezen:
zodat zijn glorie woont in ons land.

Liefde en trouw ontmoeten elkaar,
rechtvaardigheid en vrede kussen elkaar.
Trouw ontkiemt uit de aarde,
rechtvaardigheid kijkt neer uit de hemel.

En de Heer schenkt almaar het goede,
en onze aarde geeft vruchten in overvloed.
Rechtvaardigheid is zijn heraut,
zij gaat voor Hem uit waar Hij komt.

*Ant.: Liefde en trouw ontmoeten elkaar,
rechtvaardigheid en vrede kussen elkaar.*

Bidden met gebaren

De gebaren kunnen van tevoren worden ingeoeffend door een of meerdere mensen. Tijdens de gebedsviering doen zij de gebaren voor, de rest van de gemeenschap volgt staand (of zittend) de bewegingen.

- Ga staan en kom in beweging door een paar kleine stapjes naar rechts te maken en dan weer naar links (dit zou ook in een kring een doorgaande beweging kunnen worden).
- Beweeg en kijk rond, maak contact met de anderen, we zijn niet alleen.
- Buig vanuit dat contact met de anderen naar de aarde en laat de trouw met een opgaande open beweging van de armen en handen uit de aarde ontspruiten.
- Laat je armen en handen omhoog gaan en begroet de gerechtigheid die neerdaalt uit de hemel.
- Laat dan je armen als een fontein opengaan en geef elkaar in een vloeiende beweging een hand als teken van ontmoeting en vrede.

Vredestichters van nu: br. Jan Heuft m.afr.

Broeder Jan Heuft m.afr. is al bijna 50 jaar missionaris in Algiers, de hoofdstad van Algerije. Hij zet zich in voor vluchtelingen en migranten. Hij werkt daarbij samen met alle 'mensen van goede wil' die ook het goede zoeken voor de minst bedeedden. Hij zegt daarover: "In mijn tijd hier heb ik beleefd hoe we samen de weg van de Schepper ontdekken. God openbaart zich ook in de islam en in het boeddhisme. Op verschillende manieren kunnen er mooie dingen ontstaan en groeien. [...] In de wereld van vandaag is in gesprek gaan en blijven belangrijk. Conservatisme en fanatisme leiden tot oorlog en geweld. Je moet altijd blijven luisteren en het goede in iedere mens en in iedere religie blijven zien. In het contact van mens tot mens komt religie op de achtergrond. [...] In mijn werk in Algerije beleven we de dialoog in de praktijk en juist in die praktijk komt het vaak tot uitwisseling over de zin van het bestaan omdat we te maken hebben met situaties rond leven en dood. Onze boodschap is er een van vrede."

Stilte

Voorbeden

Barmhartige God,
met een hart vervuld van hoop
en uitziend naar uw komst,
staan wij voor U en bidden:

Dat wij in deze periode waarin ook
de Dag van de Rechten van de Mens wordt herdacht,
ons verlangen verdiepen om te leven
vanuit een houding van geweldloosheid,
met respect en eerbied voor de ander,
die een geschenk is, broeder of zuster uit Gods barmhartige hand.
Dat wij de verantwoordelijkheid op ons nemen
mensenrechten na te komen
en die toegankelijk te maken voor de zwaksten,
dat wij schending hiervan op geweldloze manier aan de kaak stellen,
waar ook ter wereld.

Voor de International Campaign to Abolish Nuclear Arms,
die op 10 december de Nobelprijs voor de Vrede ontvangt,
vanwege jarenlange inzet voor de afbouw van het wereldwijde kernarsenaal.
Dat de toekenning van de prijs een stimulans is voor verdere ontwapening
en ons als mensheid richt op de weg naar gerechtigheid en vrede.

Dat we ons wakker laten schudden
uit de verdoving door het kwaad
en de illusie dat veiligheid gehandhaafd wordt
door de macht van afschrikking met kernwapens.
Moge uit kringen van alle gelovigen
een krachtig protest klinken
tegen de aanwezigheid van kernwapens, ook in Nederland,
en mogen we vanuit het Evangelie
een waarachtige vrede verwelkomen.

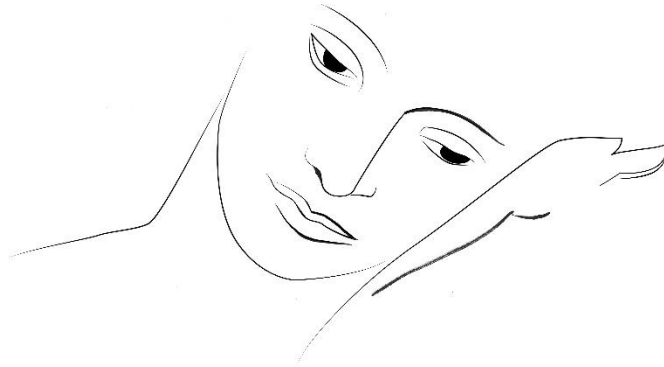
Onze Vader

Slotgebed

Vader van barmhartigheid,
hoor ons bidden,
zie onze hoop op de komst van uw Zoon,
uw mensgeworden Gelaat in deze wereld.
Ontwapen ons hart, verhoor ons en schenk ons uw vrede.
Door Christus onze Heer.
Amen.

Zegenbede: naar Numeri (*zie laatste pagina*)

Slotlied: *zie suggesties achterin*

3^e ZONDAG VAN DE ADVENT

*Hongerigen overlaadde Hij met het beste,
rijken heeft Hij met lege handen weggestuurd.*

(Lucas 1, 53)

Openingslied: *zie suggesties achterin*

Gebed bij het aansteken van de derde kaars

Barmhartige God,
U ziet om naar verdrukten,
U brengt vreugde aan misdeelden
en verandering van hart van rijken.
Help ons om uw licht te laten schijnen:
in onze ogen, door om te zien naar medemensen in nood,
in ons hart, door eerlijk begaan te zijn met medemensen,
in onze handen, door alles wat we doen voor anderen.
Amen.

Korte overweging

Vreugde. Blijdschap. Dankbaarheid. De paradox van Gods menswording, dat Hij ons mens-zijn deelt en ons opneemt in zijn goddelijke leven, spreidt zich verder uit in de gewone realiteit van ons bestaan. Ook als wij niet meer kunnen, gaat God door. Machthebbers stoot Hij van hun tronen, vernederden geeft Hij een hoge plaats. Hongerigen overlaadt Hij met gaven, maar rijken stuurt Hij weg met lege handen.

Maria, zijn vernederde dienaressen, wordt voortaan van generatie op generatie gelukkig geprezen. Gods blijde boodschap wordt verkondigd aan de armen, die hun hoop alleen op Hem kunnen stellen. De Heer laat zijn gerechtigheid ontluiken voor het oog van alle volken. Hij neemt ons tot zijn bruid in onverbreekelijke trouw en bewaart ons ongerept voor zijn komst. Als wij maar oog zouden hebben voor Hem die zo eenvoudig in ons midden komt....

Advent vieren is bij je binnenlaten dat voor God niets onmogelijk is en geloven dat Hij in zijn ongehoorde creativiteit iets doet dat onomkeerbaar is: Hij verbindt zich met ons voor altijd. Hij verbindt zich met mij en met de mensen die mij lief zijn, maar ook met hen voor wie ik geen oog heb en met wie ik niets te maken wil hebben.

Als ik het Onze Vader bid, belijd ik met het woordje *Onze* het geloof dat God de Vader van allen is, dat allen mogen binnengaan in zijn rijk van vrede en gerechtigheid. God sluit niemand uit, Hij verbindt zich met ieder van ons op persoonlijke, unieke wijze en geeft ieder van ons een eigen zending. Hij staat altijd op de uitkijk om te zien of wij al op komst zijn. Sta ook ik op de uitkijk om te zien of ook de mensen die mij niet zinnen al binnenkomen in Gods koninkrijk? Laten we overdenken waarom de apostel Paulus Hem op deze zondag *de God van de vrede* noemt.

Stilte

Uit Lukas 1

*Ant.: Hongerigen overlaadde Hij met het beste,
rijken heeft Hij met lege handen weggestuurd.*

Met heel mijn hart roem ik de Heer,
met al mijn adem juich ik om God, mijn redder;
want Hij heeft omgezien naar zijn dienaar in haar geringheid.
Voortaan prijzen alle generaties mij gelukkig.

Want grote dingen heeft de Machtige met mij gedaan.
Heilig is zijn naam,
barmhartig is Hij, iedere generatie weer,
voor wie Hem eerbiedigen.

Hongerigen overlaadde Hij met het beste,
rijken heeft Hij met lege handen weggestuurd.
Hij heeft het opgenomen voor Israël, zijn knecht,
indachtig zijn milde barmhartigheid.

*Ant.: Hongerigen overlaadde Hij met het beste,
rijken heeft Hij met lege handen weggestuurd.*

Bidden met gebaren

De gebaren kunnen van tevoren worden inge oefend door een of meerdere mensen. Tijdens de gebedsviering doen zij de gebaren voor, de rest van de gemeenschap volgt staand (of zittend) de bewegingen.

- Ga staan en neem de houding aan van een rijke, met de benen breed, de rug van de handen opzij wat naar achteren op de heupen en een trotse blik met het hoofd een beetje omhoog.
- Doe twee stappen achteruit met de armen omlaag en de handen open met de palmen naar beneden, buig het hoofd als een arme en blijf even zo staan.
- Buk voorover, stap naar voren en beweeg de handen, armen en het hoofd smekend omhoog naar de hemel.
- En stap dan achteruit en spreid met de voeten iets uiteen op dezelfde lijn, uw armen en ogen open omhoog en blijf even zo staan, verheugd in de verwachting van Gods overvloed en leven.

Vredestichters van nu: Kleine Zusters van Jezus in Ceuta

In 2015 zijn drie Kleine Zusters van Jezus een gemeenschap begonnen in Ceuta, de Spaanse enclave in Noord-Afrika, die voor veel vluchtelingen een doorgangspoort is naar Europa. Ze hebben met eerbied en in stilte een 'pelgrimage' gemaakt langs plekken waar leven en dood elkaar raken: de hoge hekken langs de grens, de plek waar mensen de grens met Spanje over kunnen steken, het opvangcentrum voor vluchtelingen, een plek net over de grens met Marokko waar honderden jonge mensen zich in het bos verborgen houden. Op het strand hebben zij gebeden voor de mensen die tijdens hun tocht zijn omgekomen en voor hun nabestaanden.

Ondanks alle ellende die zij zien, ervaren de zusters dat ook hier de dood niet het laatste woord heeft. Ze schrijven: "Als we met aandacht naar de migranten luisteren, vertellen ze wat ze meegemaakt hebben. Wat een onvoorstelbare lijdensweg! Hun geloof is hun houvast. Hun levenskracht en geloof zijn zo sterk! Met ieder van hen worden we ondergedompeld in het Paasmysterie, het besef dat het leven sterker is dan de dood. Zoals de woestijn voor Mozes, wordt Ceuta voor ons 'heilige grond', een plek waar we uitgenodigd worden 'onze sandalen uit te doen' uit eerbied. Een plek waar we met groot verlangen bidden om de komst van Gods Rijk. Een plek waar we elkaar leren lief hebben als broeders en zusters, zonder barrière en zonder angst, zonder muur en zonder hek."

Stilte

Voorbeden

Barmhartige God,
U voor wie niets onmogelijk is,
vol vertrouwen leggen wij U
onze vragen, noden en verlangens voor
en bidden U in Jezus' naam:

Om de Geest van wijsheid,
dat ons hart zich opent voor Hem,
die zo eenvoudig en concreet in ons midden wil zijn.
Om onze fundamentele armoede te ontdekken,
waarin Uw rijkdom van gerechtigheid en vrede zich kan openbaren.
Om oog voor de gave die de ander is,
het instrument waarmee U ons uw Verbond toont.

Om een geest van vreugde en dankbaarheid,
in ons werken aan dialoog,
over eigen grenzen heen.
Dat broeder- en zusterschap en christelijke humaniteit,
steeds weer heilige grond zijn,
die uitdagen om niemand uit te sluiten
en uitnodigen tot bekering en creativiteit.
Gedenken we hen, die hun leven inzetten
voor interreligieuze dialoog en oecumene.

Om bezieling en kracht voor hen
die zich inzetten voor een menswaardig bestaan,
op plekken waar angst de mensen van alle kanten besluipt.
Dat de moed om geweldloos en luisterend aanwezig te zijn,
barricades doorbreekt
en ruimte schept waarin creativiteit ontluikt
en mensen samen kunnen komen.
Moge dit de hoop voeden,
dat U altijd met ons bent
en in uw zorg allen insluit
en ons uitnodigt tot deelname aan die liefde,
die uw Rijk van gerechtigheid is.

Onze Vader

Slotgebed

God, van oudsher sloot U een Verbond met uw Volk.
U blijft ons trouw, ook als wij ontrouw zijn,
want U hebt ons tot leven geroepen.
Wij danken U, dat U met ons steeds weer
een nieuw begin wilt maken.
Dat U in ons het onmogelijke mogelijk maakt:
uw Gelaat geboren in onze menselijkheid,
uw vrede in onze armoede.
Door Christus, onze Heer.
Amen.

Zegenbede: naar Numeri (*zie laatste pagina*)

Slotlied: *zie suggesties achterin*

4^e ZONDAG VAN DE ADVENT

*Hij roept tot Mij: "Mijn vader bent U,
mijn God en de rots die mij redt."*

(Psalm 89, 27)

Openingslied: zie suggesties achterin

Gebed bij het aansteken van de vierde kaars

God, onze Redder,
U bent ons nabij, U schenkt ons uw licht,
het licht van het geloof in uw Rijk van vrede,
het licht van de hoop op heil voor heel uw schepping,
het licht van de vrede die alle vijandschap overstijgt,
het licht van de liefde die alles in allen zal zijn.

Amen.

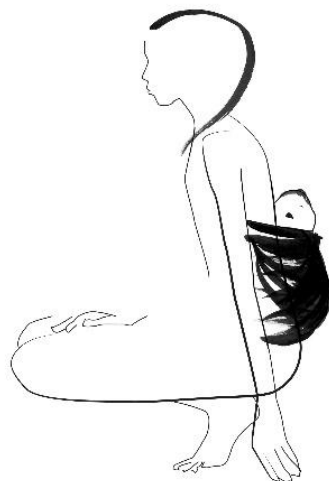
Korte overweging

De Heer is nabij! Hij komt in ons midden als een koning naar Gods hart. Hij zal de zijnen niet uitbuiten en inzetten voor eigen gewin, maar doen wat zijn naam *Jezus* inhoudt: God redt. Hij zal zijn weg biddend gaan. Op beslissende ogenblikken zoekt Hij zijn heil bij God, zijn Vader, om zijn zending trouw te blijven en waarachtig te kunnen volbrengen.

Wij worden in onze samenleving geconfronteerd met leiders die letterlijk over lijken gaan om hun macht te behouden, leiders die onberekenbaar zijn, die alleen oog hebben voor de belangen van hun eigen volk en niet willen horen dat er 'buiten' nog een wereld is die op hun deur klopt. Tirannie, geweld, populisme en barbarij komen erg dichtbij.

Advent vieren is biddend en wakend uitzien naar Hem die zal komen om zijn volk recht te doen en zijn rijk van vrede te vestigen. Maar niet zonder ons. Hij is op zoek naar mensen die openstaan voor zijn woord en bij wie Hij verblijf kan nemen. Mensen zoals Maria, die misschien schrikken van zijn ongehoorde appel, maar toch hun vrees overwinnen en bereidwillig antwoorden: 'Zie de dienares/dienaar van de Heer.'

Stilte

Uit psalm 89

*Ant.: Hij roept tot Mij: "Mijn vader bent U,
mijn God en de rots die mij redt."*

Wat de liefde van de Heer heeft gedaan,
daarvan wil ik zingen, steeds weer,
van uw trouw getuigen voor alle generaties.

En dit zijn uw eigen woorden:
'Mijn liefde is een blijvend onderpand,
mijn trouw staat vast als de hemel.'

Ik sloot een verbond met de man van mijn keus,
David, mijn dienaar, heb Ik gezworen:
'Ik vestig voor altijd uw dynastie,
voor uw troon sta Ik borg van generatie op generatie.'

Hij roept tot Mij: "Mijn vader bent U,
mijn God en de rots die mij redt."
Voor altijd bewaar Ik mijn liefde voor hem,
Ik blijf mijn verbond met hem trouw.

*Ant.: Hij roept tot Mij: "Mijn vader bent U,
mijn God en de rots die mij redt."*

Bidden met gebaren

De gebaren kunnen van tevoren worden ingeoeffend door een of meerdere mensen. Tijdens de gebedsviering doen zij de gebaren voor, de rest van de gemeenschap volgt staand (of zittend) de bewegingen.

- Ga staan met de voeten iets uiteen op dezelfde lijn, strek uw armen en handen schuin vooruit omhoog en kijk naar de Vader, úw Vader, en strek de handen nog eens met aandrang uit naar God, úw God.
- Druk nu de vuisten gebald kruiselings voor uw borst, want God is onze rots.
- Beweeg dan uw armen en handen met de palmen omhoog naar beneden tot dicht op de grond, en laat ze rustig omhoog gaan langs heel uw lichaam – benen, buik, hart en hoofd- en strek ze vervolgens omhoog naar de hemel.
- Leg uw handen tenslotte rustig kruiselings open op uw borst in vertrouwen op de steenrots van het heil, van úw heil en heelwording.

Vredestichters van nu: Frans van der Lugt s.j.

De Nederlandse jezuïet Frans van der Lugt (1938-2014) woonde het grootste gedeelte van zijn leven in Homs, Syrië. Hij besloot te blijven, ook toen de burgeroorlog het leven er zo goed als onmogelijk maakte. Hij heeft dit met de dood moeten bekopen.

Pater Frans streefde ernaar mensen van verschillende komaf met elkaar in gesprek te brengen. Zijn ideaal was een samenleving waarin mensen naar elkaar zouden luisteren. Hij was in heel Syrië bekend vanwege zijn gezondheidscentrum voor gehandicapten en vanwege meerdaagse wandeltochten die hij 25 jaar lang organiseerde. Deelnemers kwamen uit alle lagen van de bevolking: katholiek, orthodox-christelijk, moslim, agnost. Vast onderdeel daarvan waren gezamenlijke bezinningsmomenten. Deze wandelingen hebben een diepe indruk gemaakt op deelnemers. Vanaf 2015 worden ook in Duitsland dergelijke wandelingen georganiseerd, door een viertal Syrische vluchtelingen die pater Frans hebben gekend. In april 2017 vond ook in Nederland zo'n wandeling plaats. Frans zelf zei over deze wandelingen het volgende: 'Aan het eind van elke wandeling weten we dat er niemand is die niet wordt bemind.'

Stilte

Voorbeden

God, die ons heil bent,
tot U nemen wij onze toevlucht
en wij bidden U in Jezus' naam:

Om een waakzaam en biddend hart,
dat gevoelig is voor uw nabijheid in onze geschiedenis.
Dat wij uw Woord van geweldloosheid
durven ontvangen en bewaren in ons hart
en geloven dat uw fundament van liefde
een nieuwe wereld mogelijk maakt.

Dat ieder mens van goede wil zich laat bewegen,
door het appel diep in het eigen hart
om zich in te zetten voor een samenleving,
gedragen door de kracht van geweldloosheid,
als een open deur naar dialoog en gastvrijheid.
Dat creativiteit, verbondenheid
en evangelisch leiderschap kunnen ontkiemen
en een toekomst van vrede mogelijk wordt.

Voor mensen die te midden van geweld en chaos
er willen zijn ten einde toe voor anderen,
omdat zij hopen tegen alle hoop in,
steunend op God, Schepper van allen,
en rots voor ieder die zich op Hem verlaat.
Dat hun werk vrucht moge dragen.

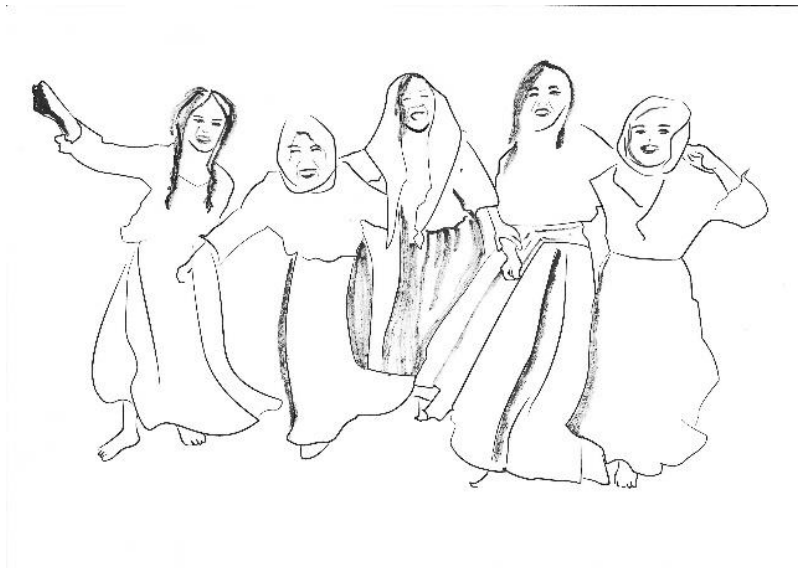
Onze Vader

Slotgebed

God, U bent de betrouwbare rots van ons heil:
richt onze aandacht en hoop
op het ongehoorde en onvoorstelbare
dat U ons schenken wilt.
Dat we in de kracht van Maria's 'Ja-woord',
ook ons leven geven
door voorbij eigen grenzen
uw ruimte binnen te gaan,
om mensen te worden van gerechtigheid en vrede.
Door Christus onze Heer.
Amen.

Zegenbede: naar Numeri (*zie laatste pagina*)

Slotlied: *zie suggesties achterin*

LIEDSUGGESTIES

Openingsliederen:

- GvL 633: Scheur toch de wolken weg en kom
- GvL 578: Als tussen licht en donker
- Overzicht gezangen I(blz. 84): Verwacht de komst des Heren (mel. GvL 578)
- GvL 537: Verheft uw hart
- GvL 514 : Ons hart verheft zich tot U, Heer
- Overzicht gezangen I(blz. 82): O Heiland kom de wereld wacht
- Liedboek 368b : Dauw hemel (mel. Rorate ...)

Bij het ontsteken van de kaarsen op de adventskrans

- Als alles duister is ... (mel. LB 598)
- GvL 409: Blijf niet staren op wat vroeger was
- Loopt de nacht voorgoed ten einde (t. Ko Schuurman m. Merton, W.H.Monk), in 'Al het duister vlucht', werkkatern 22, Stichting Midden onder u (Maastricht)
Suggestie: 1 en 5^e couplet - 1^e advent
2 en 5^e couplet - 2^e advent
3 en 5^e couplet - 3^e advent
4 en 5^e couplet - 4^e advent

Liedereren:

- RB 456: Ik zing van ganser harte voor de Heer
- GvL 154: Iedere tijd opnieuw
- GvL 155: Mijn vreugde zing ik uit
- Liedboek 158a: God zij geloofd uit alle macht (Lofzang van Zacharia)
- GvL 843: Rorate caeli desuper ...
- GvL 615: Het mensenvolk dat in het duister leeft ...
- GvL 639 Van grond en vuur zult Gij ons maken...
- VL 236 / Liedboek 158 b.: Een schoot van ontferming ...
- VL 505: Gij wacht op ons totdat wij open gaan voor U ...

Slotliederen:

- GvL 427: De nacht loopt ten einde
- GvL 512: O kom, o kom Immanuel
- GvL 505: Nu daagt het in het oosten
- GvL 530: Uit uw hemel zonder grenzen
- GvL 513: Omdat Hij niet ver wou zijn

Acclamaties bij de voorbeden

- Liedboek 80 a: 'God van de heerscharen richt ons weer op, lach ons weer toe en wij zullen gered zijn'
- GvL, ps 85, refr.: 'Doe ons Heer uw genade aanschouwen, laat komen uw heil over ons'
- VL 214: 'Keer U om naar ons toe, keer ons toe naar elkaar'
- GvL, ps 145 II, refr.: 'De Heer is voor wie Hem aanroept nabij'
- 'Laat komen Hij die komen zal, verlangend zien wij naar Hem uit' (mel. Rorate)

Zegenbede naar Numeri

Vg. De Levende zegene en behoede u.
de Levende doe zijn aangezicht over u lichten
en zij u genadig.
De Levende verheffe zijn aangezicht over u,
en geve u vrede.

Allen: Ze - gen ons en be - hoed ons,
doe lich - ten o - ver ons uw aan - ge - zicht
en wees ons ge - na - dig, en geef ons vre - de.

Vg. Zegene u de levende en almachtige God
Vader, Zoon, en heilige Geest.

Allen: Amen, amen, amen

Suggesties voor liturgische bloemschikking bij de Advent

Goudsbloem: richt zich naar het licht.

Maria: stralende Zon, Morgenster, draagt het Licht. Zon van gerechtigheid.

Mantelmadonna: 'Mantel van bevrijding en gerechtigheid' (Jes 61,10).

In: Tini Brugge, 'Bloemen voor Maria'. Uitg.: stichting Docete - Houten

(Zie ook: <http://www.symbolischschikken.nl/advent-en-kerst/>)

LIJST MET AFKORTINGEN VAN LIEDBUNDELS

- **GvL**: Gezangen voor liturgie (Baarn, Gooi & Sticht, 1996)
- **LbK**: Liedboek voor de Kerken (Zoetermeer-Leeuwarden, Jongbloed, 1973)
- **Liedboek, zingen en bidden** (BV Liedboek Zoetermeer, Boekencentrum, 2013)
- **Overzicht van de gezangen I**: Berne Media 3 december 2017 - 30 maart 2018
- **P & P**: Petrus en Paulusbundel (Hilversum, Gooi & Sticht, 1987)
- **Rsb**: Randstadbundel (Hilversum, Gooi & Sticht, 1979)
- **VL**: Verzameld Liedboek, Liturgische gezangen op teksten van Huub Oosterhuis (Kampen-Antwerpen, Kok-Halewijn, 2004)
- **ZJ**: Zingt Jubilate, Liedboek (Averbode, Altiora Averbode, 2006)